

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

PM
2026-05-07

Miljögiftsenheten och
Markmiljöenheten

Ärendenummer
NV-26-000251

Fördelningsplan inklusive verksamhetsbeskrivning för 2026 – Naturvårdsverkets verksamhetsplan för arbetet med avhjälpande av föroreningskador, och fördelningen av anslagsposterna 1 och 5 inom anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Innehåll:

1. Inledning.....	1
2. Mål och styr signaler	2
3. Verksamhetsplan 2026 inom arbetet med förorenade områden	2
4. Regeringsuppdrag inom förorenade områden.....	8
5. Fördelning av anslagsposterna 1 och 5, för 2026-2029.....	9
5.1. Ap. 1 – Sanering och efterbehandling av förorenade områden.....	10
5.2. Ap. 5, Hantering av visst farligt radioaktivt avfall – hantering av visst farligt avfall	13
6. Hantering av statlig finansiering, och utvecklingsarbete	13

1. Inledning

Fördelningsplanen inklusive verksamhetsbeskrivning är en av de tre delar som ingår i Naturvårdsverkets nationella plan för prioritering av statlig finansiering till avhjälpande av föroreningskador.

Planen är en kortfattad redovisande del som uppdateras första kvartalet varje år. Den åskådliggör Naturvårdsverkets beslutade verksamhetsplan 2026 för hela myndighetens arbete med avhjälpande av föroreningskador, men ger också en översikt över de tre kommande åren. Läs mer i avsnitt 3 och 4.

I planen ingår också en beskrivning av fördelningen och hanteringen av Naturvårdsverkets årliga budget i det statliga anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden, anslagspost 1 (Sanering och efterbehandling av förorenade områden) och anslagspost 5 (Hantering av visst farligt avfall). I Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2026 framgår att vi i år

disponerar nästan 600 miljoner kronor för de båda anslagsposterna. Läs mer i avsnitt 5 och 6.

2. Mål och styrsignaler

Mänsklig aktivitet har orsakat och orsakar än idag föroreningar i mark och vatten. Dessa föroreningar utgör en fara för människors hälsa och miljön. Genom att avhjälpa föroreningsskador har vi möjlighet att förebygga att fler förorenade områden uppstår samtidigt, som vi arbetar för att minska den risk som föroreningarna utgör för människors hälsa och miljön.

Ett effektivt åtgärdsarbete bidrar därmed till att uppfylla miljömålet Giftfri miljö men har också potential att bidra till att uppfylla flera andra svenska miljömål, så som God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Levande sjöar och vattendrag, Ett rikt växt- och djurliv och Begränsad klimatpåverkan. Genom att arbeta mot miljömålen bidrar vi även till att uppnå de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030.

Den del av målet om en Giftfri miljö som rör förorenade områden kan anses uppnådd när de största riskerna med föroreningsskador är åtgärdade och vi har tillräcklig kunskap för att leva med de föroreningarna utan att äventyra människors hälsa och miljön.

Utgångspunkten för arbetet med avhjälpan av föroreningsskador enligt miljöbalken är att den som förorenat ska stå för de utredningar som krävs för att avgöra om föroreningsskadan utgör en risk och de eventuella åtgärder som behövs för att miljömålen ska nås.

För att nå målen behöver riskerna med förorenade områden kartläggas så att de viktigaste riskerna kan åtgärdas. I första hand genom att tillsynsmyndigheter ställer krav mot den som har förorenat. I andra hand genom att kommun eller annan statlig myndighet blir huvudman för en statligt finansierad åtgärd.

3. Verksamhetsplan 2026 inom arbetet med förorenade områden

Uppdatering av MIFO-vägledningen

Naturvårdsverket publicerade 1999 en metodik för inventering av förorenade områden, den så kallade MIFO-vägledningen (rapport 4918). Metodiken är ett verktyg för att prioritera mellan förorenade områden, för att sedan arbeta vidare med de områden där den bedömda risken för människors hälsa och miljön bedöms som störst. Sedan 1999 har ny kunskap framkommit om de faktorer som ligger till grund för bedömningen, bland annat lyfts att effekter från ett förändrat klimat behöver beaktas vid bedömningen. Under 2024–2025 påbörjades därför ett arbete med att uppdatera metodiken, och som beräknas slutföras under 2026. Arbetet görs främst internt hos oss, men avstämningar sker om delar av metodiken där andra myndigheter är ansvariga för kunskapsområdena, som bland annat KEMI (Kemikalieinspektionen), HaV (Havs- och vattenmyndigheten) och SGU (Sveriges geologiska undersökning), samt med länsstyrelserna.

Vattenmyndigheternas Åtgärdsprogram 2022–2027, Åtgärd 3 MKN

Åtgärden är ny i Vattenmyndigheternas Åtgärdsprogram 2022–2027, och ska genomföras av Naturvårdsverket i samverkan med andra myndigheter. Den påbörjades omgående, och arbetet genomförs löpande under perioden. Fram till nu har arbetet varit kopplat till uppdateringar och förtydliganden i befintliga vägledning. En egen tillsynsvägledning om miljö kvalitetsnormer relaterat till förorenade områden samt även en informationssida är på gång. Arbetet har genomförts med stöd av bland annat HaV och SGU. Åtgärden kommer troligtvis också fortsätta i nästa cykel som startar 2028.

EU:s direktiv för övervakning av markhälsa och resiliens

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2025/2360 av den 12 november 2025 om markövervakning och markresiliens (lag om markövervakning) trädde i kraft den 16 december 2025, ”markdirektivet”. Direktivet innebär ett rättsligt bindande regelverk för övervakning och skydd av jord och mark inom EU.

Direktivet omfattar även hantering av förorenade områden, vilket innebär att nationell lagstiftning, övervakning, program och åtgärder för förorenade områden behöver ses över och eventuellt anpassas till krav som följer av direktivet. För förorenade områden gäller bland annat att medlemsländerna ska utarbeta en riskbaserad och stegvis strategi för hantering av förorenade områden. Ett register över förorenade och potentiellt förorenade områden och som är tillgängligt för allmänheten ska finnas på plats senast vid utgången av 2029. Länderna ska även senast 2035 identifierat potentiellt förorenade områden. Metall- och utvalda organiska föroreningar ingår även i övervakningen av markhälsa enligt direktivet. Medlemsländerna behöver ta fram målvärden som ska beskriva ett idealiskt tillstånd, men även operativt utlösande värden som ska beskriva när man behöver agera för att motverka försämrade markhälsa.

Riskbedömning och riktvärden

Naturvårdsverket arbetar under året med att analysera vad markdirektivet kommer att innebära för hanteringen av förorenade områden. Markdirektivet föreslår ett riskbaserat angreppssätt som liknar den svenska modellen, men det kommer även att behöva ytterligare vägledning och anpassning. I detta arbete kommer även en förstudie för översyn av riktvärdessystemet att genomföras. Vidare kommer vi fortsatt att fokusera på kunskapshöjande insatser för PFAS och förorenade sediment, och arbetar vidare med att stötta i arbetet med riskbedömning av PFAS-förorenade områden.

Projekt för kunskapsuppbyggnad och kunskapshöjande insatser

Naturvårdsverket finansierar olika projekt för kunskapsuppbyggnad och kunskapshöjande insatser med stöd av regleringsbrevet, anslag 1:4, anslagspost 1, villkor 3 och 4. Vi har uppdaterade rutiner för bidrag till verifierande provtagningar i PFAS-förorenade områden och förorenade sediment, som de flesta länsstyrelserna har fått beviljat bidrag för under 2026. Vi har också uppdaterade rutiner, instruktioner och ansökningsmallar till bidrag för pilotprojekt på förorenade områden, där syftet är att testa metoder för åtgärder i stor skala, inklusive spridningsminskande åtgärder, samt metoder för hållbar masshantering när massor uppstår i samband med åtgärder i ett förorenat område. För 2026 har vi beviljat bidrag till fem ansökningar om pilotprojekt, som kommer pågå i 3–5 år.

Arbetet med förorenade sediment

Regeringsuppdraget om förorenade sediment slutredovisades i april 2026. Arbetet med förorenade sediment kommer fortsätta inom SESAM (Sedimentsamverkan mellan myndigheter), där Naturvårdsverket, SGU, SGI (Statens geotekniska institut), länsstyrelserna och HaV ingår. Arbetet som genomförs utgår från fem olika färdplaner. Allt arbete som genomförs inom SESAM publiceras på vår gemensamma webbplattform Renasediment.se. Plattformen fungerar som en första ingång och hänvisar vidare till respektive myndighet i de fall mer detaljerad information finns tillgängligt. Samtliga myndigheter som ingår i samverkan kan söka bidrag från oss för sitt arbete med förorenade sediment.

Verifierande fältprovtagningar i förorenade sediment

Under 2026 genomför länsstyrelserna 137 verifierande fältprovtagningar och undersökningar över hela landet. Resultaten av dessa undersökningar ska ligga till grund för det fortsatta arbetet med att prioritera och fortsatt undersöka och utreda de mest förorenade sedimentområdena. De samverkande myndigheterna har i nära samverkan tagit fram och utvecklat metodik för arbetet med att välja ut, prioritera och genomföra dessa undersökningar. En viktig del i det fortsatta arbetet blir att analysera resultaten av de genomförda verifierande undersökningarna, och utifrån dessa komma vidare i arbetet med att utreda ansvar och ta de prioriterade områdena vidare till faktiska åtgärder. För att bidra till detta har de samverkande myndigheterna tagit fram specifik vägledning för utredning av ansvar inför åtgärder i sediment, och det pågår ett arbete med att ta fram vägledning för riskbedömning.

De data som samlas in i samband med de verifierande undersökningarna rapporteras in till datavårdskapet för miljögifter. Detta syftar till att både skapa en bättre nationell överblick av föroreningsars förekomst över hela landet samtidigt som det ger fler aktörer tillgång till data på regional och lokal nivå.

Gemensamt strategiskt ramverk

Naturvårdsverket, länsstyrelserna, SGI och SGU har tillsammans påbörjat ett arbete med att ta fram ett gemensamt strategiskt ramverk för arbetet med förorenade områden. Arbetet fortsätter under 2026. Målsättning är att vi genom ramverket stärker vår gemensamma förmåga att prioritera, utreda och åtgärda förorenade områden, oavsett om det handlar om tillsynsdrivna eller bidragsfinansierade insatser. Övergripande mål har tagits fram samt förslag på gemensamma principer för vår samverkan.

Webbinarieplan för tillsynsmyndigheter

Under 2026 fortsätter Naturvårdsverkets webinarier om aktuella ämnen relaterat till vägledning om förorenade områden, masshantering och statlig finansiering. Webinarierna anpassas till den spännvidd av ämnen som ingår inom ramen för arbetet med förorenade områden, från övergripande ämnen till mer specifika frågeställningar. Innehållet i webinarierna väljs ut baserat på aktuella ämnen, till exempel ny vägledning eller aktuella frågor. Deltagarantalet vid webinarierna är genomgående mycket stort, oftast deltar cirka 400 personer, och även smalare ämnen har mellan 200 och 300 deltagare. Även intresset för inspelningarna av webinarierna har varit stort med hundratals visningar för många av webinarierna (inspelningarna finns samlade i vår

YouTube-kanal Föreorenade områden, masshantering och statlig finansiering). Exempel på webinarier under 2026 handlar om spridning farliga ämnen från fritidsbåtar, och föreorenade områden och klimatrisker.

Erfarenhetsåterföring från slutredovisade åtgärdsprojekt

Statligt finansierade åtgärdsprojekt ska slutredovisas till Naturvårdsverket efter att åtgärden är slutförd. I det ingår att redogöra för erfarenheter och lärdomar från projektet. Vi synliggör och sprider erfarenheter från genomförda åtgärdsprojekt på vår webbsida Erfarenheter från efterbehandling. Syftet är att bidra till att pågående och framtida åtgärdsprojekt genomförs ännu bättre med ett lyckat slutresultat. Webbsidan har under våren 2026 uppdaterats med fler erfarenheter från slutförda statligt finansierade projekt.

Föreorenade områden inom Naturvårdsverkets fastigheter

Vi hanterar våra egna föreorenade områden. Som fastighetsförvärvare ansvarar vi för att undersöka och åtgärda dem, och vårt inköp av fastigheter har skett i syfte att bilda naturskyddsområden.

Tillsynsvägledning om föreorenade områden i ett förändrat klimat

Under våren 2026 har vi gjort vissa uppdateringar av vår webbaserade tillsynsvägledning (Föreorenade områden i ett förändrat klimat) om bedömning och hantering av de ökade spridningsrisker av miljögifter från föreorenade områden som effekterna av de pågående klimatförändringarna medför. Under 2026 planerar vi även för ett öppet webinarium om klimatrisker i vår webinarier serie relaterat till vägledning om föreorenade områden.

Naturvårdsverkets handlingsplan för klimatanpassning

I Naturvårdsverkets handlingsplan för klimatanpassning 2023–2026 ingår ett antal aktiviteter som vi arbetar med inom föreorenade områden för att nå myndighetsmålen med vårt arbete inom klimatanpassning. Under 2026 gör vi en översyn av våra aktiviteter, inför att den nya handlingsplanen ska börja gälla från 2027.

Deltagande i referensgrupper inom föreorenade områden

Under 2026 deltar vi i flera olika referensgrupper:

- Fortsättning av SGI:s projekt Riskområden Norra Vänerområdet. Målsättningen under 2026 är att utvärdera och justera den nyligen framtagna praktiska metodiken om att initiera regional samverkan för klimatanpassning, samt att ta fram en version av metodikrapporten att publicera externt. Metodiken innebär att stödja konkreta åtgärder i utpekade riskområden för ras, skred, erosion och översvämning. Norra Vänerområdet är i projektet utsett till pilotområde eftersom det finns särskilda utmaningar där med skred, erosion och översvämningar.
- Exposed: Projektet syftar till att öka kunskapen om faktisk exponering från föreorenad mark och utveckla metoder för att bedöma risker för människors hälsa. Projektet kombinerar en humanbiologisk studie av arsenik, bly och kadmium med utveckling av modeller för hälsoriskbedömning av bly och arsenik i jord samt ett operativt ramverk för bedömning av oral biotillgänglighet.

- Toxmet: Projektet ska undersöka faktorer som styr rörligheten av kadmium, bly och kvicksilver i olika förorenade jordar. Studier görs på metallernas tillgänglighet för biologiskt upptag och transport och undersöka hur dessa processer beror på vilka kemiska former metallerna förekommer i, markförhållanden, och kemin i vattnet som kommer i kontakt med marken.
- Geert Cornelis (SLU) FORMAS-projekt om mikroplaster i mark: Vittring av plast till mikroplast och dess effekt på transport inom och från lantbruksjordar. Projektet handlar om att öka kunskaperna kring risken av mikroplast i marken. Den okontrollerade användningen av plast leder till omfattande utsläpp i den naturliga miljön. Fysiska processer i naturen gör att mikroplastpartiklar bildas. De senaste åren har det visat sig att mikroplast kan orsaka skadliga effekter på organismer i miljön och mikroplaster kan även påverka fysikaliska och hydrogeologiska processer i marken och även själva markens funktioner och beskaffenhet. Förekomsten av och effekter av mikroplast har forskats och uppmärksamts mest när det gäller havsmiljön men i verkligheten släpps de allra största mängder plast och mikroplast ut till marken.

Årlig uppföljning av miljömålen, årsredovisning och årlig lägesbeskrivning
Naturvårdsverkets årliga uppföljningar, redovisningar och sammanställningar av genomförda åtgärder och aktiviteter ger indikationer på vilka åtgärder och satsningar som behövs i arbetet med förorenade områden för att de miljökvalitetsmål som berörs av arbetet ska kunna uppnås. Vi sammanställer varje år hur åtgärdsarbetet inom förorenade områden går. Den 15 april varje år redovisar vi till regeringen vår lägesbeskrivning (se webbsidan Resultat av arbetet med förorenade områden).

Fördjupad utvärdering 2027

Under 2025–2026 pågår arbetet med Naturvårdsverkets fördjupade utvärdering av Sveriges miljömål, vilket görs vart fjärde år. Nästa fördjupade utvärdering redovisas för regeringen 2027, och under hösten 2026 görs en delrapportering. Arbetet med rapporteringen av preciseringen Förorenade områden görs i samarbete med KEMI som ansvarar för miljökvalitetsmålet Giftfri miljö.

Expertstöd för arbetet med förorenade områden

Under 2026 fortsätter vi samverka med SGI för att ge expertstöd till arbetet med förorenade områden, sediment och deponier. Syftet är att stötta kommuner och länsstyrelser med teknisk vägledning i komplicerade frågor, och där genom underlätta för arbetet med att hantera och förebygga föroreningsskador. Frågor som hanteras inom expertstödet ligger även som grund för framtagandet och utveckling av ny vägledning.

Resultatkommunikation

Naturvårdsverket fortsätter under 2026 att uppdatera och komplettera tidigare satsning på kommunikation och resultatkommunikation från arbetet med statlig finansiering av kartläggning och avhjälpan av förorenade områden. Arbetet sker genom framtagandet av lättillgängliga webbsidor, infografik och webinarier med syftet att synliggöra det arbete som sker runt om i Sverige för att skapa ett hållbart samhälle och en giffri miljö.

Nationell strategi för tillsyn, fokusområde Förorenade områden: Prioriterade förorenade områden

Som en del av tillsynsstrategin för perioden 2026–2029 kommer Naturvårdsverket tillsammans med länsstyrelserna att vägleda om hur tillsyn kan initieras på ett föroreningsskadat område. Detta sker genom årliga aktiviteter.

Nationell strategi för tillsyn, fokusområde Förorenade områden: PFAS-förorenade brandövningsplatser

Naturvårdsverket kommer under 2026–2027 leda och samordna en nationell tillsynskampanj, med fokus på brandövningsplatser där spridning av PFAS riskerar att förorena vattentäkter eller andra särskilt känsliga objekt. Vägledningmaterial kopplat till tillsynskampanjen tas fram under våren 2026, och uppdaterat vid behov under kampanjen.

Nationell strategi för tillsyn, fokusområde Avfall: Tillsynskampanj massor

Naturvårdsverket samordnar två tillsynskampanjer med fokus på hur massor används (mars – oktober 2027 och mars – oktober 2028). Till denna kampanj tar vi fram ett handläggarstöd om hur potentiellt förorenade massor bör hanteras samt hur tillsynsmyndigheterna kan säkerställa att de faktiskt tas om hand på det sätt som verksamhetsutövaren anger.

POPs-förorenade områden

POP (persistenta organiska föreningar) intar en särställning i arbetet med att uppnå en giftfri miljö. Genom Stockholmskonventionen förhindras skadliga påverkan av långlivade organiska föreningar på människors hälsa och miljön. Föreningar som dioxiner, DDT, PCB och flera PFAS är exempel på ämnen och ämnesgrupper som regleras i konventionen och som är av betydelse för arbetet med förorenade områden. Sverige och andra partsländer ska visa hur konventionen genomförs vilket redovisas i en nationell genomförande plan. Naturvårdsverket ska, med stöd av KEMI, uppdatera den svenska genomförandeplanen för Stockholmskonventionen om långlivade organiska föreningar. Uppdateringen ska omfatta de sju ämnen eller ämnesgrupper, inklusive två grupper PFAS, som parterna har beslutat lägga till konventionen sedan den senaste genomförandeplanen från 2020 samt ny, relevant information om tidigare ämnen exempelvis PCB. Den uppdaterade genomförandeplanen ska överlämnas till Regeringskansliet senast den 31 mars 2027.

Super Sites-initiativet

Super Sites-initiativet är en vidareutveckling av den danska förlagan Generationsforureninger (eller Mega Sites) vars överordnade syfte är att samla och fokusera det strategiska arbetet med förorenade områden och stärka fokus på att hantera de objekt där det föreligger störst risk, samt att arbeta mer med kommunikation som redskap i arbetet med förorenade områden. En viktig del av Super Sites-arbetet kommer att utgöras av en nationell lista över Sveriges 12 mest allvarligt förorenade områden. Som en del av detta arbete kommer, under 2026, en arbetsgrupp, som verkar inom det strategiska ramverket, bestående av deltagare från ett flertal relevanta myndigheter sammanställa riktlinjer för hur man bör prioritera sitt arbete med förorenade områden utifrån ett tydligare riskbaserat synsätt.

Samverkan med SGF, sektionen förorenade områden

Naturvårdsverket samverkar med den ideella föreningen Svenska Geotekniska Föreningens (SGF) sektion förorenade områden, som arbetar med kompetensutveckling och utbildningsinsatser inom branschen förorenade områden. Vi deltar som ledamot på sektionens styrelsemöten fyra gånger per år, vilket bidrar till vår omvärldsbevakning och fungerar som en direktkanal till branschen. Vi deltar som föredragshållare på deras kurs Miljötekniska markundersökningar två gånger per år med en presentation om mål och strategier för det statliga arbetet med avhjälpan av föroreningsskador. Vi bidrar också med korta nyhetstexter inom förorenade områden till SGF:s nyhetsbrev, som går ut några gånger per år till branschen.

4. Regeringsuppdrag inom förorenade områden

Regeringsuppdrag om PFAS-förorenade områden

Inom ramen för regeringsuppdraget om PFAS-förorenade områden (RUPFO) samverkar Naturvårdsverket med länsstyrelserna för att kartlägga vilka PFAS-förorenade områden som finns i Sverige. Samverkan kring detta sker även med Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM). Detta är ett arbete som kommer fortgå under de kommande åren. Som en del i kartläggningsarbetet har länsstyrelserna möjlighet att söka bidrag via anslag 1:4, anslagspost 1, för att genomföra verifierande provtagning av platser som är misstänkt PFAS-förorenade. För 2026 har bidrag beviljats för att provta 402 objekt. Resultaten från de verifierande provtagningarna kommer användas för att utveckla den s.k. branschlistan över vilka branscher där PFAS kan förekomma, men även för att stärka tillsynsarbetet genom att öka tillsynstakten. Dessutom kommer vägledningsinsatser framöver kunna bli mera precis gällande vilka PFAS som kan tänkas förekomma vid en viss typ av objekt. RUPFO arbetar med att utveckla vägledning / tillsynsvägledning kring förvaltning och riskbedömning av PFAS-förorenade områden. Under 2026 fortsätter arbetet med att ta fram verktyg för bedömning av PFAS i jord. Detta för att förenkla och stärka tillsynsarbetet med PFAS-förorenade områden.

För att driva på åtgärder vid PFAS-förorenade områden arbetar vi också för att ge bidrag för att ta fram en ansvarsutredning eller ansvarsbedömning, eller för att ta fram underlag till en ansvarsutredning som till exempel källspårning. Bidrag kan endast sökas i de fall det finns delar av en ansvarsutredning som är särskilt komplicerade att ta fram. Detta som ett led i att öka takten med åtgärder vid PFAS-förorenade områden där det råder osäkerheter kring ansvar för föroreningen. Vi beviljar bidrag till pilotprojekt för att testa nya metoder i stor skala. Ett antal pilotprojekt kopplade till PFAS-förorenade områden har beviljats bidrag. Vi ser gärna att flera bidrag kan beviljas relaterade till PFAS de kommande åren. Detta då det är viktigt att spridningsminskande åtgärder sätts in på platser skyndsamt där behov finns, att minska användandet av schakt och deponi samt effektivare och mer hållbar masshantering.

Under 2026 och 2027 kommer vägledning om spridningsminskande åtgärder utvecklas. Detta görs i samarbete med länsstyrelserna. Tillsammans med länsstyrelserna, SGU och SGI kommer också vägledning om förvaltning av PFAS-förorenade områden att utvecklas under de kommande åren. Det samarbete som inleddes 2024 med MCF (Myndigheten för civilt försvar) för att

ge stöd samt vägledning till kommunal räddningstjänst när det gäller hantering av brandövningsplatser och brandstationer som är förorenade av PFAS kommer fortsatt inkludera SGU.

5. Fördelning av anslagsposterna 1 och 5, för 2026-2029

Naturvårdsverket ansvarar också för hanteringen av det statliga anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden, anslagsposterna 1 (Sanering och efterbehandling av förorenade områden) och 5 (Hantering av visst farligt avfall), som villkoras i regleringsbrevet.

Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2026

I regleringsbrevet för 2026 framgår att vi i år disponerar 573,818 miljoner kronor för de båda anslagsposterna, varav 523,818 mnkr på ap. 1 och 50,0 mnkr på ap. 5. På ap. 1 för 2026 har vi även ett anslagssparande på 45,0 mnkr, vilket ger totalt 568,818 mnkr. Därutöver har vi en anslagskredit på 5,0 mnkr. I länsstyrelsernas ekonomiska årsredovisningar för budgetåret 2025 som vi fick in den 31 januari 2026 framkom att de vill återlämna ca 80 miljoner kronor i oförbrukade medel på ap. 1, vilket gör att vi kan överteckna anslaget med det beloppet. Det innebär att det totala utrymmet på ap. 1 under 2026 är 648,818 mnkr. I regleringsbrevet villkoras även att minst 85 mnkr på ap. 1 under 2026 ska gå till fortsatt arbete med att stoppa spridning av PFAS (och minst 110 mnkr för 2027 och minst 135 mnkr för 2028). Det gör att 563,818 mnkr fördelas på de övriga budgetposterna inom ap.1.

För ap. 1 preciseras de ingående budgetposterna i tabell 1 nedan. Största delen går till att åtgärda föroreningar i mark och grundvatten. Andra större delar är verifierande provtagningar av förorenade sediment och PFAS-förorenade områden, regeringsuppdraget om PFAS-förorenade områden, pilotprojekt och komplicerade ansvarsutredningar.

Tabell 1. Översiktlig fördelning av anslag 1:4, ap.1 (Sanering och efterbehandling av förorenade områden) för 2026.

<i>1:4 ap 1 Sanering och efterbehandling av förorenade områden</i>	
Budgetposter 2026	Budget i tkr
Avhjälpandeåtgärder inkl. akutåtgärder	450 539
Sedimentåtgärder	7 000
Utredningar	15 000
Verifierande provtagning av förorenade sediment och PFAS-områden	58 725
Tillsynsprojekt	1 200
Konsulter/övriga bidrag m.m.	21 588
Stärkt sedimentarbete	5 000
Samverkan för innovationer	1 100
Komplicerade ansvarsutredningar	11 000
Pilotprojekt (inkl. PFAS- och förorenade sediment-projekt)	35 726
PFAS-regeringsuppdrag m.m.	41 940
Totalt, anslag 1:4 ap1	648 818

Ap. 5 går till hantering av historiskt icke kärntekniskt radioaktivt avfall och annat däri farligt avfall, enligt de riktlinjer som regeringen beslutar. Se tabell 2 nedan.

Tabell 2. Översiktlig fördelning av anslag 1:4, ap.5 (Hantering av visst farligt avfall) för 2026.

<i>1:4 ap5 Hantering av visst farligt avfall</i>	
Budgetposter 2026	Budget i tkr
Åtgärder – hantering av visst radioaktivt avfall	47 930
Övrigt	2 070
Totalt, anslag 1:4 ap5	50 000

5.1. Ap. 1 – Sanering och efterbehandling av förorenade områden

På ap. 1 (saneringsanslaget) kan vi besluta om bidrag enligt förordningen (2004:100) om statsbidrag för avhjälpande av föroreningsskador, samt om medel till statsstöd enligt förordningen (2022:98) om statligt stöd till åtgärder för efterbehandling av föroreningsskador. De åtgärder vi beslutar om under 2026 kommer till stor del att handla om kostnader som uppkommer för 2026, samt 2027 och framåt. Beslut över kommande år fattar vi med stöd av vår bemyndiganderam, så att vi kan arbeta långsiktigt. Detta möjliggör en god planering och framförhållning för fleråriga åtgärdsprojekt. Det innebär även att vi i vissa fall fattar beslut på framtida anslag när anslaget för innevarande år är fulltecknat.

Från och med 2026 har den tillfälliga förstärkningen vi haft under några år på saneringsanslaget tagits bort. Det gör att för 2026 och kommande tre år har det tillgängliga utrymmet minskat för beslut om att åtgärda och utreda föroreningar i mark, grundvatten och sediment (tabell 1). Utifrån länsstyrelsernas ansökningsprognos fram till och med 2030 ser vi också att det är ett stort antal kostsamma projekt som är redo att gå in i åtgärdsfas från 2026. Budgetposterna för att åtgärda och utreda föroreningsskador går mot att bli fulltecknade i år och åren framåt.

Vi har äskat i vårt budgetunderlag för 2027–2029 till regeringen den 26 februari 2026 om fortsatt förstärkning och successiv ökning av saneringsanslaget med 190 miljoner kronor för 2027 och 290 miljoner kronor för 2028 respektive 2029, så att vi har en långsiktig stabil finansiering för att kunna reducera höga miljö- och hälsorisker.

Budgetposten avhjälpandeåtgärder

Vid ingången av andra kvartalet 2026 (den 1 april) hade vi på den största åtgärdsposten (budgetposten *avhjälpandeåtgärder*) beslutat om statlig finansiering för att åtgärda ett 80-tal förorenade områden under 2026 till en kostnad av 382 miljoner kronor. På vårt bemyndigande för 2027–2029 hade vi samtidigt beslutat om ytterligare 374 miljoner kronor till avhjälpandeåtgärder. Till den 1 april hade vi också fått in 17 ansökningar om finansiering till avhjälpandeåtgärder för en totalsumma om ytterligare 61 miljoner kronor för 2026 samt 66 miljoner kronor för 2027–2029.

Budgetposten sedimentåtgärder

Under första halvåret 2026 pågår åtgärder för att minska spridning av miljögifter till havs- och vattenmiljö på fyra förorenade sedimentområden, som finansieras från saneringsanslaget med totalt 4,7 miljoner kronor i år. Ytterligare ett par sedimentobjekt är på ingång inom närtid. Som en följd av den ökade satsningen på inventering av förorenade sedimentområden förväntas ett ökat antal ansökningar inkomma till oss om statlig finansiering för avhjälpandeåtgärder i förorenade sedimentområden.

Budgetposten utredningar

Från saneringsanslaget fördelar vi även statsbidrag för utredningar inom MIFO fas 2-undersökning, förstudie och huvudstudie, så att sådana ska kunna genomföras innan länsstyrelserna ansöker om statlig finansiering för åtgärder. För 2026 är vårt budgetutrymme för utredningar mer än halverat jämfört med föregående år. I och med det har vi samtidigt sett oss tvungna att gå ned till endast ett ansöknings- och beslutstillfälle för utredningar 2026. Länsstyrelserna anger i sina ansökningar en prioritetsordning för de utredningsobjekt de söker statsbidrag för, och vi prioriterar in redan pågående utredningar före nya utredningar, så att fler utredningar kan färdigställas. För 2026 har vi i princip endast kunna bevilja sådana ansökningar där länsstyrelserna ansökt om kompletterande bidrag för att kunna slutföra pågående utredningsfas. Vi har också blivit tvungna att avslå många ansökningar om nytt utredningsbidrag på grund av att tillgängligt utrymme saknas i budgeten. För 2026 är utrymmet på 15 miljoner kronor i princip fulltecknat nu.

Budgetposten verifierande provtagning av förorenade sediment och PFAS-områden

I regleringsbrevet framgår att det är fortsatt prioriterat med inventering av nya förorenade områden. Under 2026 har vi lagt särskild fokus på inventering av PFAS-förorenade områden, men även på inventering av förorenade sedimentområden. Länsstyrelserna har möjlighet att söka bidrag för verifierande fältprovtagningar för fokusområdena inom inventeringen. Syftet är att verifiera misstänkt föroreningskada enligt 10 kap. miljöbalken, för att i ett senare skede underlätta tillsyn av PFAS-förorenade områden och förorenade sedimentområden. För 2026 har vi beslutat om bidrag till samtliga länsstyrelser för totalt 55 miljoner kronor för fältprovtagning av 402 PFAS-förorenade områden, och 27 miljoner kronor för fältprovtagning av 137 förorenade sedimentområden.

Budgetposten tillsynsprojekt

Via saneringsanslaget finansierar vi länsstyrelsernas årliga tillsynsprojekt. De syftar bland annat till att ta fram ny information, utbilda och sprida kunskap inom förorenade områden, samt genomföra tillsynsvägläsningsaktiviteter riktade till kommunerna. För 2026 har vi beviljat 1,1 miljoner kronor till länsstyrelserna för tre olika tillsynsprojekt.

Budgetposten Konsulter / övriga bidrag mm

Vi finansierar länsstyrelsernas årliga handläggartäffar (Mälarlänsträffen, Norrmlänsträffen, Sydlänsträffen) som syftar till kunskapsuppbyggnad och kunskapsöverföring till länsstyrelsernas handläggare inom förorenade områden inför framtida sanerings- och återställningsinsatser i landet. Täffarnas innehåll har en tydlig EBH-koppling som exempelvis erfarenhetsåterföring, studiebesök

på relevanta statligt finansierade projekt, kompetensutveckling, demonstration av nya åtgärdstekniker och EBH-relaterad information.

Via den här budgetposten finansierar vi även EBH-stödet och EBH-info, som är länsstyrelsernas och Naturvårdsverkets respektive del i den nationella databasen över förorenade områden. Finansieringen avser drift, förvaltning och utveckling av databasen, vilket även möjliggör för en pålitligare och mer detaljerad uppföljning av arbetet med förorenade områden.

Under 2026 och 2027 finansierar vi också ett utvecklingsarbete för att kunna digitalisera ansöknings- och uppföljningsprocessen av den statliga finansieringen.

Budgetposten stärkt sedimentarbete

I regleringsbrevet framgår att från saneringsanslaget får högst 5 miljoner kronor användas som bidrag till andra berörda myndigheter för att stärka arbetet med förorenade sediment, vilket avser kapacitetshöjning av teknikutvecklingen samt kunskapshöjande insatser.

Budgetposten samverkan för innovationer

Naturvårdsverket arbetar för att öka användningen av ny teknik och hållbara åtgärdsmetoder i de åtgärder som finansieras genom saneringsanslaget. Under 2026 ska vi genomföra aktiviteter till en kostnad av högst 1,1 miljoner kronor via saneringsanslaget för att underlätta implementeringen av ny teknik. Frågor som rör innovationsarbetet inom avhjälpande av förorenings-skador behandlas även i samverkan med andra myndigheter, som bland annat länsstyrelserna, SGU och SGI.

Budgetposten komplicerade ansvarsutredningar

Under 2026 fortsätter arbetet med att stärka tillsynsmyndigheternas möjligheter att utreda vem som är ansvarig för en föroreningskada. Vi avser bevilja 11 miljoner kronor i bidrag under 2026 till komplicerade ansvarsutredningar. Tillsynsmyndigheterna kan ansöka om bidrag för att ta fram ansvarsutredningar i ärenden där det finns särskilda skäl och där avsaknaden av en sådan utredning hindrar projektet från att gå vidare. Bidraget syftar till att underlätta handläggningen i komplicerade fall som annars riskerar att förbli outredda. På så sätt underlättas genomförandet av principen om att förorenaren betalar och möjligheterna stärks att prioritera åtgärdsarbetet inom förorenade områden utifrån risk. Under året planeras även en ny utlysning för komplicerade ansvarsutredningar, där arbete ska genomföras 2027.

Budgetposten pilotprojekt

Vi beviljar under 2026 cirka 35 miljoner kronor i bidrag från saneringsanslaget till nya pilotprojekt för att testa nya metoder i stor skala. För att kunna komma bort från dagens schakt och deponi behövs nya och mer innovativa metoder för att åtgärda förorenade områden. Pilotprojekten ska bidra till att främja teknikutveckling, att minska användandet av schakt och deponi, effektivare och mer hållbar masshantering, minskad spridning av föroreningar och att öka åtgärdstakten. Målet är att metoderna ska testas och utvecklas så att de blir tillämpbara vid de förutsättningar som råder i Sverige. Flera av de pilotprojekt som är beviljade för 2026 testar åtgärdstekniker på PFAS och i förorenade sediment.

Budgetposten PFAS-regeringsuppdrag mm

I regleringsbrevet för 2026 framgår i saneringsanslagets villkor 7 att anslagsposten får användas för kostnader för att förebygga och förhindra stora saneringskostnader och risker med PFAS samt för bidrag till andra organisationer avseende samma ändamål. I strecksatserna förtydligas det med exempel på att det kan vara inventering, ansvarsutredningar, pilotprojekt, teknikutveckling, stöd till MCF, bakgrundshalter och för myndigheternas eget arbete.

Vi har beviljat eller kommer bevilja bidrag för samtliga strecksatser och gör bedömningen att bidragsmedlet kommer nyttjas fullt ut under 2026.

5.2. Ap. 5, Hantering av visst farligt radioaktivt avfall – hantering av visst farligt avfall

Enligt Naturvårdsverkets regleringsbrev får upp till 50 miljoner kronor från 1:4-anslagets anslagspost 5 användas till hanteringen av visst radioaktivt avfall. Vi kan besluta om bidrag med stöd av förordning (2024:1316) om bidrag för hantering av visst radioaktivt avfall, för åtgärder som rör återtag, sortering och annan hantering som rör visst radioaktivt avfall. Anslagspost 5 förväntas årligen uppgå till 50 miljoner kronor och bemyndigandet sträcker sig fram till 2055. Vi har hittills fattat två bidragsbeslut med stöd av denna förordning, den 11 december 2025 och den 2 april 2026.

6. Hantering av statlig finansiering, och utvecklingsarbete

Förenkling

För att förenkla och effektivisera arbetet med den statliga finansieringen, inledde Naturvårdsverket ett utvecklingsarbete under 2025 som fortsätter under 2026 med följande aktiviteter:

- Revidering och förenkling av interna gransknings-PM för länsstyrelsernas ansökningar och slutredovisningar.
- Effektivisering av vårt arbetssätt för att skapa en jämnare arbetsbelastning.
- Uppdatering och förenkling av vår nationella plan för prioritering av statlig finansiering, som utgör vårt verktyg för prioritering av länsstyrelsernas ansökningar.
- Översyn och förenkling av våra beslutsmallar.
- Fortsatt arbete i samverkan med länsstyrelserna för att utveckla en digitaliserad ansöknings- och beslutsprocess för att effektivisera av handläggningen.
- Översyn av hantering av länsstyrelsernas slutredovisningar.

Nytänkande

Under våren 2026 tog förändringsarbetet det sista steget mot vårt nya arbetssätt när länskontaktsystemet avskaffades. Detta innebär i korthet att samtliga inkommande nya ansökningar från länsstyrelserna fördelas efter arbetsbelastning, men även genom att frågor från länsstyrelserna av generell karaktär fördelas av kundtjänst till handläggare på Naturvårdsverket. Pågående ärenden och eventuella frågor om dessa hanteras direkt av ansvarig handläggare,

och dessa ärenden ska i största möjliga mån följa samma handläggare. Kundtjänst får i det nya arbetssättet en nyckelroll i att hjälpa länsstyrelserna att hitta rätt handläggare och att fördela frågor som tidigare annars skulle styras genom länsindelningen.

Översyn av prioriteringsgrunder

Under 2026 påbörjar vi en översyn av prioriteringsgrunderna i vår nationella plan för prioritering av statlig finansiering till avhjälpande av föroreningssskador. Syftet är att förenkla och harmonisera den med vår nyligen uppdaterade kvalitetsmanual för statlig finansiering av förorenade områden, som båda är starkt kopplade till varandra. Prioriteringsgrunderna använder vi för att rangordna länsstyrelsernas ansökningar så att de förorenade områden som utgör störst risk i fråga om skador på människors hälsa och miljön ska kunna åtgärdas först. Prioriteringsgrunderna består av en rad kriterier kopplade till objektets riskklassning och graden av miljö- och hälsorisker (akuta, allvarliga, långsiktiga och/eller kumulativa effekter), ifall objektet är sårbart beläget utifrån risker som ett förändrat klimat för med sig (t.ex. skred, ras, översvämning), utveckling och/eller tillämpning av nya åtgärdstekniker, hur objektet finansieras (tillsynspåret via part som har ett begränsat ansvar, via statsbidrag i kombination med statligt stöd, etc.), men även ifall ansökt fas redan är påbörjad, eller om bostadsbehov föreligger.

Kvartalsuppdateringar av arbetsplanen

Arbetsplanen är en webbaserad del av vår nationella plan som uppdateras varje kvartal. Den är framför allt ett arbetsmaterial för oss, länsstyrelserna och huvudmännen. Den syftar till att öka transparensen, och redovisar beslutade åtgärdsbelopp på objektsnivå, både på årets anslag och på bemyndigandet framåt. Den ger också en översikt över samtliga inkomna åtgärdsansökningar om statlig finansiering, som vi för närvarande arbetar med att granska.

Hantering av den statliga finansieringen

Vi har ett antal fasta ansökningstillfällen per år. När nya ansökningar om statlig finansiering för utredningar och åtgärder inkommer granskas dessa av handläggarna och rangordnas på efterföljande fördelningstillfällen med hjälp av nationella planens prioriteringsgrunder. Kompletta ansökningar prioriteras sedan in så snabbt som möjligt (med hänsyn till budgetutrymmet för respektive år) för att projektens uppsatta tidplaner ska kunna hållas. Vi informerar länsstyrelserna löpande om att det i ansökningarna ställs särskilda krav på planering, framförhållning, realistiska budget- och tidsplaner, samt behov av att minska projektrisker. För att dyra projekt lättare ska kunna rymmas inom saneringsanslaget och bemyndigandet är det av stor vikt att kostnaderna fördelas jämnt över flera år. Vi följer upp genomförda åtgärdsprojekt genom att granska och godkänna länsstyrelsernas slutredovisningar inklusive de ekonomiska slutredovisningarna.

Ekonomisk redovisning av den statliga finansieringen

Naturvårdsverket arbetar fortsatt tillsammans med länsstyrelserna för att effektivisera hanteringen av den statliga finansieringen och minska mängden oförbrukade medel ute i projekten. Detta gör vi genom att fortsätta utveckla och förbättra våra rutiner och instruktioner avseende den löpande uppföljningen av åtgärdsprojekten. Vi fortsätter också att utveckla och förbättra våra rutiner avseende den löpande uppföljningen av länsstyrelsernas ekonomiska

årsredovisningar, bland annat genom att styra upp uppföljningen av Q1-användningen, samt genom att förenkla och förtydliga för länen gällande användandet av årsredovisningsmallen. Arbetet fortsätter även för att säkerställa att statlig finansiering kan fördelas till de högst prioriterade inventerings-, utrednings- och åtgärdsobjekten. Vi avser även att fortsätta förbättra anslagsanvändningen genom att vi beslutar om omfördelning och återbetalning så snart som behovet uppstår i projekten.

Statsstödsreglerna, EU:s allmänna gruppundantagsförordning (GBER)

Med anledning av nya formuleringar i EU:s allmänna gruppundantagsförordning, GBER (general block exemption regulation), bevakar vi statsstödsreglerna och förutsättningar för medel till efterbehandling av. Ändringarna av GBER kommer sannolikt att innebära behov av följdändringar i förordning (2022:98) om statligt stöd till åtgärder för efterbehandling av föroreningskador. Naturvårdsverket kommer troligen att behöva involveras i utformningen av dessa följdändringar och ge förnyad vägledning till länsstyrelserna.